

PEMPAL ZP trezora

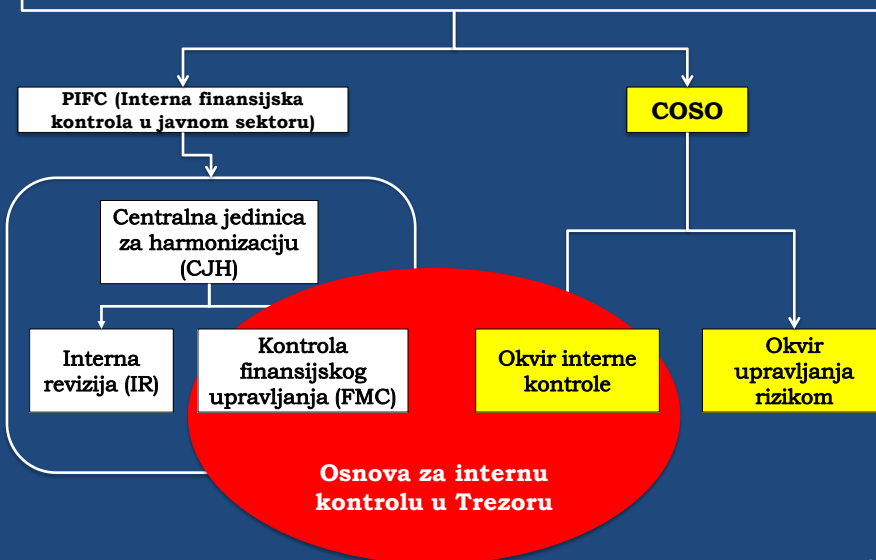
Interna kontrola u Trezoru

Kijev
April 2013.

www.michaelparry.com

1

Pristupi internoj kontroli

2

Interna finansijska kontrola u javnom sektoru (PIFC)

- EU koncept
  - Primenjuje se na članice i zemlje u procesu pristupanja
  - Model najbolje prakse za sve zemlje
- Ciljevi PIFC
  - “*obezbeđivanje razumnog uveravanja da se javna sredstva koriste za ciljeve koje je odredio budžetski organ ...[i] ... sprečavanje korupcije i prevara*”
- Kontrola finansijskog upravljanja (ili interna kontrola) je ključna komponenta PIFC
  - Bazirana na COSO okviru

3

COSO

- COSO – Komitet organizacija sponzora
  - 5 američkih profesionalnih računovodstvenih i revizorskih tela
- Izrađen međunarodno priznat Okvir interne kontrole
  - Generički okvir za sve subjekte iz javnog i privatnog sektora
  - Baziran na principima
  - Prikladna osnova za internu kontrolu u Trezoru
- Novi COSO Okvir interne kontrole biće objavljen u 2013. godini
  - Ova prezentacija je bazirana na Nacrtu za diskusiju o novom COSO okviru

4

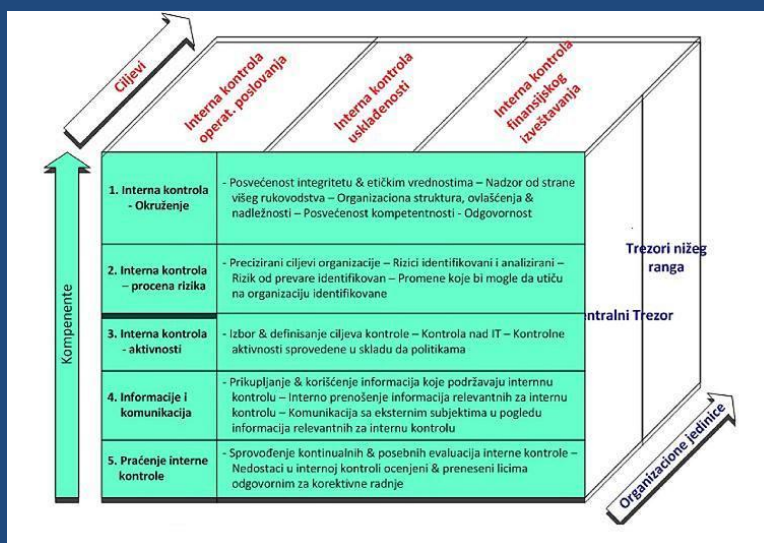
COSO definicija interne kontrole

Interna kontrola je *proces* koji sprovodi upravni odbor subjekta, njegova uprava i zaposleni i koji treba da pruži *razumno uveravanje* u vezi sa postizanjem ciljeva u narednim kategorijama:

- Delotvornost i efikasnost rada
- Pouzdanost finansijskog izveštavanja
- Usklađenost sa primenljivim zakonima i propisima

5

COSO Okvir i principi interne kontrole

6

Primena COSO na Trezor: Grupe ciljeva

Operativa	• Delotvorno i efikasno upravljanje gotovinom, plaćanja i naplate • Svođenje fiducijarnih rizika na minimum – prevare, krađe, gubitak ili zloupotreba novca • Svođenje transakcionih troškova na minimum • Namensko korišćenje novca
Izveštavanje	• Pouzdano, pravovremeno i relevantno interno i eksterno izveštavanje • Interni izveštaji korisni za odlučivanje i kontrolu na nivou rukovodstva • Eksterni izveštaji uključujući finansijske izveštaje u skladu sa međunarodnim standardima
Usklađenost sa propisima	• Usklađenost sa nacionalnim zakonima i propisima • Usklađenost sa međunarodnim standardima i najboljom praksom

7

PRIMENA COSO U TREZORU: PET KOMPONENTI INTERNE KONTROLE

PEMPAL Kijev 2013.

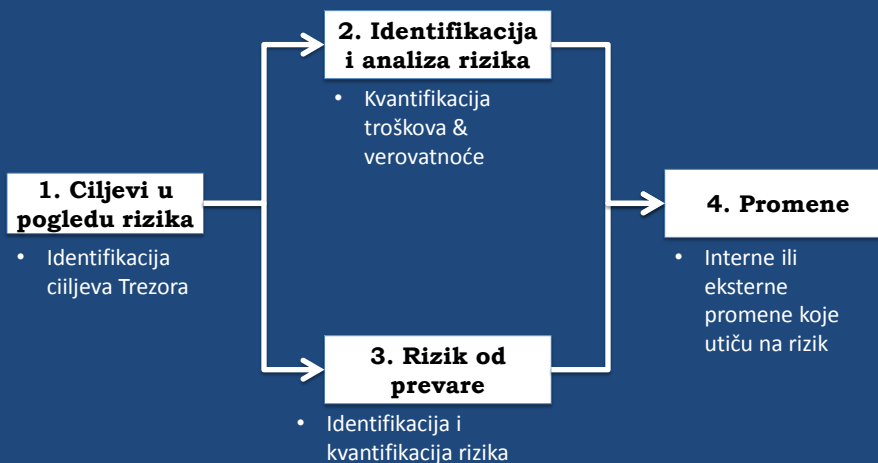
8

1. Interna kontrola u Trezoru

1.1 Integritet & etičke vrednosti	• Posvećenost rukovodstva • Etika uključena u obuku zaposlenih • Profesionalizacija & profesionalne vrednosti
1.2 Nadzor rukovodstva	• Struktura nadzora, npr. Odbor za reviziju, Centralna jedinica za harmonizaciju • Aktivnosti po identifikovanim problemima
1.3 Organizaciona struktura	• Jasno definisane uloge & odgovornosti • Opisi radnih mesta • Razdvajanje dužnosti
1.4 Posvećenost kompetentnosti	• Delotvorno upravljanje ljudskim resursima • Angažovanje visokokvalitetnog osoblja • Strukturirana kontinualna obuka • Profesionalizacija
1.5 Odgovornost	• Identifikovana nadležnost dovodi do odgovornosti • Interna i eksterna odgovornost za rad • Nagrađivanje i sankcije

9

2. Procena rizika u Trezoru

10

Analiza rizika

11

Ravnoteža rizika i troškova

12

Okvir rizika Trezora

13

3. Interna kontrola u Trezoru (1)

Kontrole procesa	- Dokumentovane procedure - Zaposleni obučeni u pogledu procedura - Praćenje procedura u skladu sa instrukcijama
3.1 Organizacione kontrole	- Razdvajanje dužnosti - Jasno definisane nadležnosti i odgovornost - Opisi radnih mesta - Hijerarhija limita za odobravanje plaćanja - Redovni odmori i rotacija zaposlenih - Delotvorne disciplinske procedure
3.2 Kontrole izvršenja budžeta	- Procedure za puštanje budžetskih alokacija (odobrenje) - Upravljanje rashodima u okviru budžeta/limiti puštanja (upravljanje preuzetim obavezama) - Rana signalizacija prekoračenja budžeta
3.3 Kontrole upravljanja gotovinom	- Procedure za upravljanje gotovinom - Profilisanje prihoda/rashoda i projekcije gotovine
3.4 Kontrole otplate zajmova	- Sistem upravljanja dugom integrisano sa plaćanjem dugova - Otplata zajmova/kamata se vrše na vreme

3. Interna kontrola u Trezoru (2)

Procedure plaćanja	• Plaćanje odvojeno od odobrenja • Odobrena lista dobavljača • Plaćanje bankarskim prenosom • Identifikacija & provera velikih ili neobičnih plaćanja
3.5 Kontrole zarada	• Poseban sistem/procedure vezane za zarade • Integrisan sa evidencijama o zaposlenima • Plaćanje bankarskim prenosima • Fizička verifikacija zaposlenih
3.6 Plaćanja dobavljačima	• Odobrena lista dobavljača • Procedure za naručivanje, prijem robe/usluga vezane za odobrenje plaćanja • Rano unošenje faktura/računa (obračunsko računovodstvo) • Plaćanje putem bankarskih prenosa
3.7 Kontrole preko eksternih dokaza	• Identifikovani i dokumentovani računi države u bankama • Redovna usaglašavanja sa bankom & rešavanje stavki za usaglašavanje • Redovno usaglašavanje sa evidencijama dobavljača

3. Interna kontrola u Trezoru (3)

Avansna plaćanja	
3.8 Avansna plaćanja	• Procedure odobrenja • Računov. evidencije (obrač.) ili registri (gotov. računovodstvo) • Redovno usaglašavanje i potvrđivanje • Raščišćavanje svih salda u navedenim rokovima
3.9 Upravljanje evidencijama	• Dokumenta arhivirana i dostupna • Elektronsko odobrenje - mogućnost da se identifikuju pojedinci koji daju odobrenje • Politike o čuvanju dokumenata
3.10 Fizičke kontrole	• Fizička bezbednost gotovine i imovine • Bezbednost gotovog novca u putu
3.11 Prihodi i drugi gotovinski primici	• Usaglašavanje sa dokumentom koji identifikuje planirane primitke, npr. razrezani porez • Razdvajanje razrezanih prihoda od primljene gotovine • Bankarski prenosi i/ili mašine za automatsko izdavanje potvrda o plaćanju • Redovno usaglašavanje očekivanih i ostvarenih primitaka

3. Interna kontrola u Trezoru (4) – IT

Kontrole razvoja sistema	- Dokumentovane specifikacije uključujući zahteve interne kontrole - Strogo i dokumentovano testiranje sistema - Kontrola nad početnim saldima - Kontrola nad pristupom sistem administratora (evidentiranje svih pristupa i nema "zadnjih vrata")
3.12 Upravljanje i nadzor	- Rukovodioci iz drugih oblasti osim IT obučeni da rukovode IT funkcijama - Kontrola nad unosom podataka - Sistemske generisane evidencije pitanja vezanih za kontrolu, izuzetaka, itd. - Redovna analiza tih evidencija i naknadne radnje
3.13 Kontrole procesa	- Sistemske kontrole, npr. autorizacije, parametri - Automatsko generisanje standardnih izveštaja i izveštaja u slučaju izuzetnih događaja
3.14 Bezbednost	- Upravljanje bezbednošću i pravima pristupa sistemima i podacima, osim putem IT - Kontrole pristupa (lozinke ili biometrija) - Kontrole u cilju sprečavanja neovlašćenog pristupa i virusa - Fizička bezbednost sistema, mreža i hardvera

Problem sa moćnicima

Vi ste službenik nižeg ranga
zadužen za plaćanja

Jednog dana ministar vam se
lično obraća i kaže "Izvršite ovo
plaćanje SADA – po mom
odobrenju"

Vi znate da je u pitanju nepropisno plaćanje - ali kako da
odbijete? Vaša karijera bi bila ugrožena.

**ALI vi možete da kažete NE ukoliko postoji dobar sistem
interne kontrole:**

"Ministre, želim da pomognem – ali sistem mi neće dozvoliti da
izvršim ovo plaćanje ukoliko se ne ispoštuju odgovarajuće
procedure."

- Ministra kontroliše sistem
- Sistem štiti službenika nižeg ranga

18

3. Interna kontrola u Trezoru (5) – Katastrofa & kontinuitet poslovanja

- 3.15 Planovi u slučaju nepredviđenih okolnosti za slučaj fizičkih ili sistemskih katastrofa / kvarova
- 3.16 Redovno se radi back up podataka u vidu višegeneracijskih evidencija na drugoj lokaciji
- 3.17 Planiranje za slučaj nepredviđenih događaja radi obrade podataka na drugoj lokaciji
- 3.18 Sve procedure kontinuiteta poslovanja redovno se testiraju

19

4. Informisanje i komunikacija u vezi sa internom kontrolom u Trezoru

Izveštaji kojima se podržava interna kontrola	• Dnevници, izveštaji o izuzecima, usaglašavanja, itd. • Posebni izveštaji o pitanjima interne kontrole, npr. od strane interne revizije • Naknadne radnje po izveštajima
4.1 Interno izveštavanje	• Izveštaji za upravu koji se koriste u odlučivanju i kontroli • Pouzdani, razumljivi, pravovremeni i relevantni izveštaji • Izveštaje koristi rukovodstvo
4.2 Eksterno izveštavanje	• Finansijski izveštaji u skladu sa međunarodnim standardima • Objavljeni izveštaji nezavisne revizije o finansijskim izveštajima uvećavaju kredibilitet • Ostali eksterni izveštaji, npr. mesečni/kvartalni finansijski bilteni • Statistički izveštaji međunarodnim agencijama, npr. MMF-ova GFS • Pouzdani, razumljivi, pravovremeni i relevantni izveštaji

20

5. Praćenje interne kontrole u Trezoru

Proces praćenja	• Kontinualno praćenje interne kontrole, npr. od strane interne revizije • Praćenje novih ili nastajućih rizika, npr. visokotehnoških napada • Struktura za upravljanje internom kontrolom i praćenje rizika i reagovanje
5.1 Evaluacija pitanja interne kontrole	• Identifikovan problem, potencijalni gubitak, verovatnoća i trošak radnji za rešavanje problema • Prosleđivanje rukovodstvu • Odluka o radnjama
5.2 Korektivne radnje	• Preduzete radnje • Naknadna procena i evaluacija

21

Interna kontrola u Trezoru: Zaključci

1. Interna kontrola je deo dobrog korporativnog upravljanja
  - Od ključne važnosti za članstvo u EU kao deo PIFC
  - dobra praksa za sve državne uprave
2. Interna kontrola u Trezoru
  - Ključna komponenta interne kontrole u javnom sektoru
  - Gotovinski primici i plaćanja su posebno ugroženi
3. Nijedan sistem interne kontrole ne može da pruži potpunu zaštitu
  - Ravnoteža troška kontrole u odnosu na iznos i verovatnoću gubitka

22